

HIRVAT LİDER FRANJO TUDJMAN VE NEOKLASİK YAKLAŞIM İLE ANALİZİ

Nikolina KUNIC*

Giriş

İlk Hırvat Cumhurbaşkanı olan Dr. Franjo Tudjman, Hırvat tarihinin en ilgi çekici isimlerinden birisidir. Franjo Tudjman, Hırvat ulusu için yeni bir devlet ve ülke yaratma ve Hırvatlara önderlik etme görevini üstlendi. O, savaş yılları ve sonrasında Hırvatistan'ı, uluslararası ilişkilerde önemli bir faktör haline getirmek istedi. Böylece, ülke önemli bir bölgesel karar verici ve Avrupa'nın bu bölgedeki büyük güçlerin istikrarlı bir ortağı haline gelebildi.

Franjo Tudjman'ın komplike karakteri henüz O büyürken ortaya çıkmaya başlamıştı. Franjo Tudjman 1922'de *Veliko Trgovišće'de HSS* ailesinde doğdu ve Hırvat Cumhuriyeti fikrinin ruhuyla büyüdü¹. Savaştan sonra Belgrad'a gitti ve Yugoslav Halk Ordusunda çalıştı². Emekli olduktan sonra Zagreb'e döndü ve *İşçi Hareketi Tarihi Araştırmaları Enstitüsü'nün* başına geldi³. Bu görevi yürütürken de

---

* Doktora Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Uluslararası İlişkiler), ninakunic@yahoo.com

¹ Hudelist, Darko (2004) *Tudjman, Biografija. Profil.* Zagreb. s. 11.

² Aynı yer. s. 55-141.

³ Aynı yer. s. 407.

Hırvat devlet, kimlik ve bağımsızlığının fikirlerini besleyecek ve bilimsel-politik çalışmalarının altyapısını oluşturacak, onları etkileyecek parçaları topladı.

Franjo Tudjman, 30 Mayıs 1990'da ilk Hırvat Cumhurbaşkanı oldu ve 10 Aralık 1999'da ölümüne kadar bu pozisyonda kaldı. Bu dokuz yıl içinde, Hırvatistan Cumhuriyeti'ni uluslararası ilişkilerde önemli bir faktör haline getirme konusundaki fikir ve düşüncelerini uygulamaya çalıştı. Bunun kesin belirtileri, Hırvat bağımsızlığından çok önce ortaya çıkan kısımlarında görülebilir.

Bu yazının amacı Franjo Tudjman'ın dış politikasını analiz etmek olacaktır. Bu çalışma, Franjo Tudjman'ın gerçekçi dış politikanın üç temel faktörünü ortaya koymak amacıyla birlikte, dış politikanın gerçekçi görüşü için yaptığı her hareketi açıklamaya çalışacaktır, bunlar; otarşinin gücü, yasallığı ve ahlakıdır.

Bu bağlamda analiz, realizm teorisinden Neo-klasik realizme ve bu teorinin 1990'dan 1999'a kadar Hırvat cumhurbaşkanının uygulamalarında kendisini gösteren örneğine olan etkisine işaret etmek maksadıyla, Franjo Tudjman'dan başlayacaktır.

Teorik Çerçeve

Realizm Hakkında

Gerçekçiliğin ilk varsayımı, ulus-devletin (genellikle "devlete" kısaltılmış) uluslararası ilişkilerde temel aktör olduğu yönündedir. Bireyler ve örgütler gibi başka organlar da vardır, ancak güçleri sınırlıdır. İkinci olarak, devlet üniter ve başat bir aktördür. Ulusal çıkarlar, özellikle savaş zamanlarında devletin tek bir sesle konuşmasını ve hareket etmesini sağlar. Üçüncüsü ise, karar alıcılar rasyonel karar vermenin ulusal çıkar arayışına yol açması bakımından rasyonel aktörlerdir. Burada, devleti zayıf veya savunmasız hale getirecek eylemler yapmak doğru görülmez.

Realizm, tüm liderlerin, politik görüşleri ne olursa olsun, devletin rekabetçi bir ortamda hayatta kalabilmek için, yönetilmeye çalışıldıkça, bu yapıyı kabul ettiklerini öne sürmektedir. Son olarak, devletler anarşi bağlamında yaşarlar - yani, uluslararası düzeyde

yetkili olanların yokluğunda. Uluslararası düzeyde, acil bir durumda “aranacak kimse yok” şeklinde sıkça kullanılan cümle bu noktanın altını çizmeye yardımcı olmaktadır. Kendi devletlerimizde genellikle polis kuvvetleri, askeri kuvvetler, mahkemeler vardır. Acil bir durumda, bu kurumların cevap olarak “bir şeyler yapacağı” beklentisi bütün toplumca kabul edilmiştir. Uluslararası düzeyde ise, yerleşik bir hiyerarşi olmadığı için herhangi bir müdahalede bulunmanın açık bir beklentisi yoktur. Dolayısıyla, devletler sonuçta sadece kendilerine güvenebilirler.

Realistler tarafından sıklıkla alıntılanan klasik yazarlar arasında Thucydides, Niccolò Machiavelli, Thomas Hobbes, Jean-Jacques Rousseau ve Max Weber sayılabilir.

İlk olarak Morgenthau, *Uluslararası Siyaset Teorisi'nin Taahhütleri*⁴ başlıklı eserinde, teorik olarak önemli ölçüde parçalanmış olsa da, ahlak ve siyaset arasındaki ilişkiyi (güç ve çıkarlar olarak algılanan), ahlakın bağımsız rolünü koruyan üç boyutuyla tanımlar. Morgenthau, "ulusal çıkarları" kendi kendini eleştiren bir araç olarak görmüş ve ulus-devleti uluslararası politikada esas olarak çatışmacı bir örnek olarak betimlemiştir. Morgenthau, anti-kibir, aşırı uçlar arasındaki ılımlılık ve siyasal kurumun haklılığı, meşruiyeti ve şartlılığı üzerine yansıtıcılık olarak, ahlâkın antik-politik-teolojik anlamında, modern öncesi bir ahlak anlayışını benimser.

Machiavelli⁵, tüm siyasi düzenlerin kaçınılmaz yükselişine ve çöküşüne olan inancından ötürü politik istikrarı; tüm hükümetlerin geçtiği bir *döngü* olarak kabul eder. Sonuç olarak, politik bir toplum için en büyük zorluk, mümkün olduğunca uzun bir süre reddedilmekten kaçınmaktır. Machiavelli'ye göre istikrar, en iyi şekilde küçük cumhuriyetler tarafından korunur. Çünkü daha ılımlı sonuçlar doğuran anayasal yapılar kararlar alma makamıdır. Erdemin temel anlamı, 'iş iyi yapmanın' kapasitesidir ve Aristoteles'in *teknoloji* ürünü ile karşılaştırılabilir. Siyasi açıdan erdem için gerekli olan bir

---

⁴ Hans J. Morgenthau (2009). *Theory of International Relations, Disenchantment and Re-Enchantment* Mihaela Neacsu, Palgrave, Mac Millan.

⁵ Machiavelli, N. (2000). *Tövbe Çağrı ya da Ahlâk Üstüne Söylev*. Seçme Yazılar (çev. H. Köse). Ankara: Öteki Yayınevi.

toplumsal ruh sahibi olmaktır. Çünkü cumhuriyetin istikrarı, vatandaşların kendi çıkarlarını, ortak bir iyiliğe tabi kılmaya hazır olmalarına bağlıdır.

Hobbes'de çatışma ve savaşın ana nedenleri korku ve tutku değildir. Bunun yerine Hobbes, *doğal felsefe* ve *dinî ideologları*⁶, hatta sınıf çıkarlarını, devrim, savaş ve çatışmanın kışkırtıcıları olarak görür. Çatışmanın rasyonel eyleme doğru ilerlemesi, deneyime dayalı kanıtlara dayanan bir neden olan insan yeteneğinden kaynaklanmaktadır. Hobbes, hürriyet ve huzuru, doğanın temel kanunu ve aklın genel kuralıyla örtüşen siyasetin temel amaçları olduğunu kabul eder.

Kenneth Waltz ve Neorealizm

Waltz'ın uluslararası ilişkiler anlayışı ve temel argümanları, neorealizmin ortaya konmasında etkili oldu ve yeni-gerçekçiler ile onları eleştirenler arasındaki tartışmalar 80'ler ve 90'lar boyunca sürdü. Neo liberal kuram çerçevesinde düşünenler, her ne kadar Waltz'ın "anarşi altında işbirliğinin zorluğu" hakkındaki iddialarından hoşnut olmasa da yine de onun yöntemlerini ve varsayımlarının çoğunu kabul ettiler. Fakat bununla birlikte, neorealistler, sonuçta "savunmacı" ve "saldırgan" kamplara bölündüler.

Savunmacı realistler, Waltz'ı takiben, devletlerin güvenlik arayışında olmaları nedeniyle dengeleme yoluyla istikrarlı bir uluslararası dengenin mümkün olduğunu savundu. Saldırgan realistler, devletlerin güvenlikten ziyade gücü en üst düzeye çıkarmaya çalıştıklarını ve dengenin elde edilmesini zorlaştırdıklarını ileri sürdüler. Neorealizm, klasik gerçekçiliğe sempati duyanlar da dâhil olmak üzere sayısız takipçiye sahipti.

Klasik realizm, açıklamalarına merkez olarak bencil, çatışmacı, güç odaklı hareket eden insan doğasını alır ve uluslararası düzeydeki sorunların, çatışmaların hatta savaşların temeline insan doğasındaki güç motivasyonu odaklı negatif özellikleri koyarken; yapısal realizm, klasiklerin odaklandığı insan doğası kavramından

---

⁶ Hobbes, Thomas, *Leviathan*, ed: C. B. Macpherson, London: Penguin Books, 1968.

uzaklaşarak, tartışmayı daha çok sistem düzeyine çekmiş ve devletlerarası ilişkileri uluslararası sistemin anarşik yapısıyla açıklamaya çalışmıştır. Sistemi yaratan ve yöneten insan yerine sistemin yapısı üzerine odaklanmıştır.

Bu nedenle insan doğasını temel olarak almayan Waltz'ın neorealizmi, devletçilik ve diplomasiye daha az yer vermektedir. Mearcheimer'a göre saldırgan realizmin neoralizme en önemli katkısı, Waltz'dan farklı olarak, devletlerin rasyonel aktörler, *strategic calculators*, oldukları varsayımından hareket ederek devletlerin dış politika davranışlarını açıklayabilen bir yapısal sistem analizi sunmasıdır⁷. Mearcheimer *güçten* bahsederken, onu askeri güç ve kabiliyet olarak tanımlanmaktadır.

Neoklasik yaklaşımın ana fikri, organizasyon yapıları içinde çalışan insanı tanımak ve anlamak, onun beceri ve potansiyelinden maksimum düzeyde yararlanmak, çalışanların organizasyon amaçlarını gerçekleştirmek için katkı sağlamaları yolunda onları motive etmenin yollarını aramak olmuştur.

Gerçekçiliğe Karşı Neorealizm

Gerçekçilik, uluslararası ilişkilerin en etkili teorisidir. Uzmanlar, gerçekçiliğin uzun süre boyunca daha etkili olabileceğini söylüyor çünkü dünyanın neredeyse tamamı boyunca hala odak noktasındadır. Bir teori olarak realizm, devleti, yani çıkarlarını, hedeflerini ve davranışlarını inceler ve bunun, realistlerin ve devletlerarası etkileşimin incelenmesinin odağında olduğunu izler⁸. Realistler daima gerçek olana, yani gerçek duruma odaklanırlar ve idealist ve ütöpik fikirleri önemsemezler. Teorinin adı tam da buradan gelmektedir; *gerçekçilik*.

Gerçekçiliğin savunucuları; ikili ya da çok taraflı ilişkilerde, güçlü devletlerin ve onların temel çıkarlarının nasıl ayakta kalacağı ya da kalıcı barışı sağlamanın nasıl gerçekleşeceğini odak noktasına

---

⁷ Faruk Sönmezoglu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, 2012. s.167-169.

⁸ Jović, Dejan (2013) *Uvod u studij realizma. U: Jović, Dejan (Ur) Teorije međunarodnih odnosa – Realizam. Politička kultura, Zagreb*, s. 15.

koyarlar. Gerçekçiler, barışın yaratılmasıyla *sağkalımın* tam olarak sağlanacağına ve sorumlu bir politikaya ve sorumlu devletlerarası ilişkilere öncülük eden, aynı işaretin var olduğuna inanırlar⁹. Uluslararası ilişkilerin teorisi olarak gerçekçilik, dünya devlet adamlarının çoğuna öncülük etme düşüncesidir.

Realistler çok uluslu, ya da küresel devletlerin verimsiz olduklarına ve asla sürdürülebilir olmayacağına inanırlar, çünkü böyle bir yapıda, her zaman bir topluluk ya da birilerinin sesi göz ardı edilecektir. Realistlerin bu tezi, geçmişin dünya imparatorlukları örneğinde, bu imparatorlukların büyük devletlerini kontrol etmeyi başaramadıklarında kanıtlanmıştır. Ayrıca onlar, her zaman bazı toprakların egemenliği üzerindeki diğer büyük imparatorluklarla karşı karşıya gelmişlerdir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonraki dönemde, realizmin iktidarını yitirdiği ve liberalizmin teorisini devraldığı görülmektedir. Gerçekçiliğin aksine, uluslararası ilişkilerin öncelikli amacının demokrasi ve insan hakları için herkesin kurulması olduğu vurgulanmıştır¹⁰.

Ayrıca, 1990'larda, neorealizm ya da yapısal gerçekçilik teorisi popülerlik kazanmıştır. Gerçekçiliğin aksine, teori, devletin yapısında olmayan çeşitli uluslararası aktörlerin varlığını ve çeşitli uluslararası örgütleri tanıır. Başka bir perspektiften, yeni-gerçekçiliğe, uluslararası ilişkilerin liberal teorisinin, 21. yüzyıla tekabül eden gerçekçilik olduğunu kabul eden hali olan bir teori olarak bakabiliriz. Bu teori, önem ve popülerlik kazanmıştır; çünkü gerçekçilikten farklı olarak, bazı güncel olayları açıklayabilir, gerçekçiliğe dayanır ancak uluslararası ilişkiler dünyasındaki mevcut durumlara da saygı duyar ve böylece o teorik temelinden daha çok kabul görür¹¹.

Franjo Tudjman ve Gerçekçilik

---

⁹ Aynı yer, s. 15.

¹⁰ Aynı yer, s. 22-25.

¹¹ Monika Begović, (2013) *Neorealistička teorija međunarodne politike kroz teorije saveza. Međunarodne studije*. 13(2): s. 10-12.

Tuđman'ın uluslararası sahnede neden bu kadar çok eleştirildiğini görebiliyoruz. Siyaseti ile Tuđman, gayet gerçekçi bir tavır benimsemişti; çünkü realist devletin rejiminden ve ne şekilde uygulanacağından bağımsız olarak, her şeyden önce, barış ve istikrarın tesis edilmesini talep etmiş ve herkes için barış, demokrasi ve insan haklarının kurulmasını talep etmiştir¹². Uluslararası ilişkiler teorilerinde görebildiğimiz gibi, politikacılar, politikalarını gerçekleştirebilecekleri bir çerçeve sunmaktadır. Buna göre, gerçekçilik ve liberalizm aynı sorunlara farklı çözümler sunar ve siyasetçilere çerçeveyi ya da onlara uyan teoriyi seçecekleri imkânlar yaratmaktadır. İşte bu yüzden, bugün bile dünyadaki iki devlet adamı, aynı sorunu aynı zamanda, eski Yugoslavya topraklarında 1990'larda olduğu gibi, gerçekçi ve liberal yöntemlerle çözmeye çalıştıklarında çeşitli farklar kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Bu, Tuđman'ın politikasında ve dolayısıyla dış politikada, gerçekçilik ile ilgili temel kavramların bilinmesi durumunda, bu kavram ve kurallar tarafından nasıl tecelli ettirildiğini görebilirsiniz.

O, ülkenin ileri gidebilmesi, için tek bir hedefin arkasında birleşmiş olarak kalmasına inanmaktadır. Tuđman'ın vizyonuna baktarsak, Hırvatistan'ın çok küçük konularda bile kendi aralarında tartışmaya girdikleri görülemeyecek kadar birleşmiş olduğunu görebiliriz. Çünkü Tuđman, devleti ortak bir hedef etrafında birleştirme gereğine inanmakta ve bunu uygulamaktadır. Bu durum, O'nun gerçekçi olduğunun kanıtlarını bize göstermektedir. Tuđman için, bir realist olarak, eğer devlet de böyle ise, herhangi olası bir çıkar çatışmasında birlik, sadece ulusal, homojen ülkeler içinde elde edilebileceğinden homojenleşme çok önemli bir hedefti. Olası sorunları çözmeye ve ülkede gelecekte çıkabilecek muhtemel çatışmaları önlemek adına Tuđman, Sırbistan'da Sırp nüfusun barışçıl dağıtım seçeneğinin düşünülmesi gerektiğini "*Bespućima*" açıkladı. Bunun bir benzeri Yunanistan ve Türkiye arasında 1924 yılında gerçekleşen nüfus mübadelesiydi ve önerilen benzer bir Sırp ve Hırvat

---

¹² Jović, Dejan (2013) *Uvod u studij realizma. U: Jović, Dejan (Ur) Teorije međunarodnih odnosa – Realizam. Politička kultura, Zagreb, s. 25-26.*

nüfusun değişimiydi¹³. Bu şekilde, Hırvatistan Cumhuriyeti ve Sırbistan da nüfusun homojenliğini elde edecek ve böylece her iki devlet de mümkün olduğunca güçlü ve verimli devletler haline gelecekti.

Ayrıca, 1990 Sloven *Delo* ile yapılan bir röportajda Tudjman, "HDZ'nin uzmanlığı, genişliği, şu anda demokratik yeniden yapılanma sürecine odaklanmış olan tüm Hırvat nüfusun katılımı ile gerçekleşebilir."¹⁴ demişti. Ayrıca, Franjo Tudjman'ın gücünün, hem uluslararası hem de yerel olarak plebisit destekten kaynaklandığını görmekteyiz. Aynı destek Franjo Tudjman'ın en zor zamanında, Hırvat halkının ahlaki, yasal ve meşru lideri durumuna katkıda sağlamada ve gücü kullanabilmesine imkân vermede görülmüştü. Değer (kavram olarak *moralitenin* karşılığı olarak), Tudjman için çok önemliydi ve bunu birkaç örnekte görebiliriz. İlk örnekte, Tudjman, Yugoslavya'nın başarısız liberalleşme ve federalleşme veya konfederasyon girişimine karşın Hırvat bağımsızlığı savunmasında kendini göstermektedir. O, konfederasyonu imkânsız diyerek reddetmek yerine her konfederal ünitenin, ulusal uzmanlık, tarihsel, siyasi, etnik ve kültürel özgünlüğü koruyacak şartları yerine getirdiği takdirde gerçekleşebilecek bir yapı olarak görmüştür¹⁵.

Bosna-Hersek örneğinde Tudjman adına değerlerin önemi görülebilir. Çünkü Tudjman, BH'nin Hırvatistan Cumhuriyeti'nin bir parçası olması gerektiğini düşünüyordu, O'na göre BH zaten Hırvatistan'ın ayrılmaz bir parçasıydı.

1990'dan beri yaptığı tüm mülakat ve görüşmelerde bahsettiği gibi, Tudjman, Mayıs 1990'da *Il Manifesto*'ya verdiği röportajda, "Hırvatistan ve Bosna-Hersek, doğası gereği ekonomik, siyasi vb. alanlarda tek bir kümenin parçasını oluşturuyorlar ve biri olmadan

---

¹³ Tudjman, Franjo (1989) *Bespuća povijesne zbiljnosti. Raspravo o povijesti i filozofizjizlosilja. Nakladni zavod Matice Hrvatske*. Zagreb, s. 146-147.

¹⁴ Potočnik, Peter (1990) *Pozivamo sve društvene-političke čimbenike na suradnj uz dobrobit hrvatskoga naroda*. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatska riječ svijetu. Razgovor i ,i sastranim predstavnici*, s. 73.-81; *Hrvatska sveučilišna naklada*. Zagreb, s. 73.

¹⁵ *Aynı yer*. s. 77.

bir diğeri var olamaz. Bosna-Hersek yapay olarak kuruldu. (...) Bugün, bazıları Doğu Almanya'nın Batı'ya bağlı olması gibi Bosna-Hersek'in Hırvatistan'a bağlı olduğunu söylüyor. Bosna-Hersek'te yaşayanlar referandum ile kaderlerine karar vermek zorunda kalacaklar"¹⁶ demiştir.

Tuđman her zaman bu konuya dikkatlice yaklaştı. Bu amaç için en azından başlangıçta askeri yollarla başvurmadı. Fakat Tuđman, çeşitli görüşmeler ve müzakereler yoluyla, Hırvatistan Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek arasında bir konfederasyon kurmaya çalıştı. Ancak bu görüşmeler başarısız olduktan sonra, Tuđman Bosna-Hersek'teki silahlı çatışmaya Hırvatistan ve Bosna-Hersek arasında bir konfederasyon yaratmak amacıyla yeşil ışık yaktı¹⁷.

Tuđman'ın gücü, ülkenin ordusu henüz teşkil edilmemişken, Hırvat Ordusu'na veya İç Savaş'taki başarılı eylemleri gerçekleştirme becerisine dayanıyordu. Franjo Tuđman Hırvatistan'da otarşik bir birimi oluşturmak için mümkün olan en kısa sürede ekonomik ve askeri açıdan güçlü bir devlet kurmaya çalıştı. Bilindiği gibi, Tuđman bir iktisatçı değildi ve tüm süreci Hırvat devletinin modeline uyması için gerektiği kadar uygulayabildi; bu da Hırvatistan'ın kapitalist ekonomik yönetim modelini kabul etmesi anlamına geliyordu.

Tuđman kapitalist ekonomik sisteme geçişin önemini fark etti ve buna büyük önem verdi. Tuđman 1991'de "Savaştan önce Hırvatistan'ın Yugoslav ekonomisine % 85 gelirle katıldığını" *Politique International* ile yaptığı röportajda söyledi. Gelişimi askeri ve ağır sanayiye dayanan Hırvatistan'ın Yugoslav cumhuriyetlerinin

---

¹⁶ Tomašević, Silvio (1990) *Hrvatska će biti suverena*. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatska riječ svijetu. Razgovor i sastranim predstavnicima*, s. 81.-82; *Hrvatska sveučilišna naklada*. Zagreb, s.82

¹⁷ Sadkovich, James J. (2010) *Tuđman, prva politička biografija. Grafičk izvod Hrvatske*. Zagreb, s. 7-8.

geri kalanıyla karşılaştırıldığında, Hırvatistan ekonomik yapısı nedeniyle liberal sisteme uyum sağlama konusunda daha iyi bir yeteneğe sahipti¹⁸.

Bu bölümün sonunda, Tudjman'ın otarşik toplum hakkındaki görüşünü, yani Hırvatistan Cumhuriyetinin nasıl otarşik olması gerektiğini inceleyeceğiz. Ekonomik düzlemde, Hırvatistan ekonomisini güçlendirmek ve savaşı finanse etmek için mümkün olan en kısa sürede kapitalist bir ülke haline gelmeliydi. Ancak, Hırvatlara göre, Bosna-Hersek Hırvatistan için çok önemli bir parçaydı. En bariz örnekle başlarsak, Hırvatistan Cumhuriyeti'nin coğrafi konumunun çok zayıf olduğu ve Hırvatistan'ın *Gorski Kotar* bölgesinde ikiye ayrılabilceğini ve böylece ülkenin iki savunma bölgesine ayrılacağını görülebilir.

Bosna-Hersek de, ayrıca, Hırvatistan Cumhuriyeti'nin ekonomik kalkınması için son derece önemliydi çünkü Hırvatistan ekonomisinin başlatabileceği çeşitli cevherlere (maden ve sair doğal kaynaklar açısından) sahip bir bölgeydi.

Tudjman, 1990 yılında Silvio Tomašević ile yapılan bir röportajda Bosna Hersek'in bu görüşünü savunmuştur. Demiştir ki: "Hırvatistan ve Bosna-Hersek'in, doğaları gereği, ekonomik, vb. tek bir kümenin parçasını oluşturur ve başka biri olmadan olamaz¹⁹". Yukarıdaki nedenlerden ötürü Dayton Anlaşması'nın imzalanmasına kadar, Tudjman Bosna-Hersek'in Hırvatistan Cumhuriyeti'ne katılması ya da Hırvatistan ile federasyonun bir parçası olması gerektiğinde ısrar etti. Ayrıca, Tudjman için Hırvatların geleceği için ortaya koyduğu bir diğer önemli unsur, Hırvat nüfusun Sırbistan nüfusu ile olan değişimiydi. Tudjman'a göre, Hırvatistan Cumhuriyeti'ndeki Sırp nüfusu ile ülke vizyonu uyuşmuyordu. O, bu sorunu

---

¹⁸ Heger, Henrik (1991) *Hrvatski će se narod kraja boriti da očuva svoju demokraciju*. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatska riječ svijetu. Razgovori sa stranim predstavnicima*, s. 184.

¹⁹ Tomašević, Silvio (1990) *Hrvatska će biti suverena*. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatskar iječ svijetu. Razgovori sa stranim predstavnicima*, s. 81-82; *Hrvatska sveučilišn anaklada*, Zagreb, s. 82.

barışçıl yollarla çözmeye çalışmıştı. Bunu 1991 yılında, nüfusun barışçıl değişimi üzerine Dobrica Ćosić ile yaptığı anlaşma örneğinde görebiliriz. Ancak bu anlaşma uygulamada başarısız olmuştur.

Tuđman'ın Çalışmaları ve Dış Politika

Büyük Fikirler ve Küçük Milletler adlı anlamlı bir çalışmada, ulusları birleştirmeyi amaçlayan bazı büyük fikirlerin, iki ucu keskin kılıçlar olabileceğini ve aslında bu küçük ulusların kendilerine has özelliklerini yok edip onları daha geniş bir ulusa dâhil etmenin yolunu açıklar. Bu anlamda Tuđman, ergenlik döneminden olgunluğuna kadar geliştirdiği fikirlerin hikâyesini anlatır. Büyük fikirlerden birinin, tüm ünlüleri tek bir devlette birleştirmeye çalıştığını ve böylelikle kendisini yabancıların toprak iddialarından korumayı başardığını açıklar²⁰.

Bildiğimiz gibi, *Pan-Slav* düşüncesi asla yukarıda birincil hedefe ulaşmayı başaramadı. Ancak, Tuđman'ın böyle bir fikre sahip olmasının sebebi, *Pan-Slavizm*'in dile getirdiği iki varsayımda görülebilir. Bunlar, birincisi tüm Slavların aynı kültürü ve dini paylaşması, ikincisi de herkesin benzer ya da aynı dilde konuşmasıdır. Tuđman bu iki varsayımı da reddetti. Dolayısıyla, *Pan-Slavizm* düşüncesinin gerçekleşmesi için, bu iki varsayımı yok etmeyi başarmak, tüm engellerin ortadan kalkmasını sağlamak ve bu engellerin ortadan kalkması için Slav halklarının farklılıklarını ve dolayısıyla özel niteliklerini ortadan kaldırmak gerekecektir. Ortak bir Slav kimliğinin yaratılması amacıyla, yeni devletin üzerinde durduğu ve güçlü bir şekilde karşı çıktığı gibi, belli bir tekdüze tür yaratılmalıdır. Görülebileceği gibi, Tuđman bize *Pan-Slavizm* düşüncesinin, *Nazizm*'in ve *Komünizmin*, Hırvat halkına etkisi fikrinin bir örneği olarak; bir ulusun belirli bir uluslar üstü düşüncede kaybolduğu zaman bu durumun aslında ne kadar yanlış olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Yazar bize, Slavlar tarafından da yaratılan *Pan-Slavizm* düşüncesinin, aslında küçük Slav halklarının ki bu durumda Hırvat

---

²⁰ Tuđman, Franjo (1969) *Velike ideje I mali narodi. Rasprave i ogledi. Matica Hrvatska. Zagreb, s. 11-15.*

halkının, toplumun daha geniş bir kesimi tarafından kolayca sindirilebilmeleri için bazı özgün özelliklerini reddetmesi ve kaybetmesi gerektiğini göstermiştir. Bu durumda Hırvat din, dil ve kültürü, dünya iktidarı iddiasında bulunacak bir Slav devletini yaratmak için bir şekilde yok edilmesi gereken bir engeldir²¹.

Hırvat standart yazımının ve alfabesinin benimsenmesi örneğinde Tudjman'ın konumu oldukça iyi görülebilir. Yazının amacı, Hırvat dilini diğer güney Slavlarının diline yakınlaştırmak iken, bölgesel lehçelerin belirli özellikleri reddedilmiştir. Durum, bu yönüyle Nazi, Faşist ve Komünist ideolojiye benzemektedir ve bu kısımlarda kurtarıcı olarak kabul görmüştür. Onlar, aslında, bu bölgeleri sonradan ele geçirmişler ve yerel halkı gözetmeksizin ülkeleriyle birleştirmişlerdir.²² Bu yüzden Tudjman uluslar üstü fikirlerden vazgeçer çünkü onların içinde Hırvatlar gibi küçük milletler bir iz bırakmadan yok edilip ortadan kaybolabilir (asimile olabilir) ve kimse bu durumu umursamaz.

Bosna-Hersek ve Sırbistan İle İlişkiler Örneğinde Franjo Tudjman

Franjo Tudjman, Hırvatistan'a gelecekte partner olabilecek ikinci bir güç olduğunu gördü. Sırbistan'da, benzer şekilde, Balkanlar'daki ihtilafların sona ermesi ve Hırvatistan ile ilişkilerin istikrar kazanması sonrası, Hırvatistan ile birlikte büyük güçlerin ilgi alanına girmesini engelleyecek bölgesel bir güç olacak bir müttefik ülke gördü. Dolayısıyla, Tudjman'ın Balkanlar'da Sırbistan ve Hırvatistan'ın çıkarlarını nasıl gözetten bir politika izlediği görülebilir.

Bosna Hersek'te ise, kendi politikasının bir amacı olarak Hırvatistan ile birleştirmenin, Hırvat çıkarları için gerekliliğini ortaya koydu. Franjo Tudjman'a göre, Bosna Hersek, Hırvatistan'ın sadece ekonomik değil aynı zamanda askeri gücünü de maksimize etmek için son derece önemliydi. Bu, hem Tudjman'ın nasıl bir vizyona sahip olarak dış politikasını planlandığını gösterirken aynı za-

---

²¹ Aynı yer, s. 11-15.

²² Aynı yer, s. 60-65.

manda Hırvatistan'ın uluslararası ilişkilerdeki amaçlarını gerçekleştirmede çok önemli olan bu hedeflere ulaşmaya çalıştığını göstermektedir. Franjo Tuđman'a göre BH, Hırvatistan'ın gelecekteki güçlü günlerinin anahtarıydı. Bosna Hersek'in federasyon, konfederasyon ya da ilhak yoluyla, bir şekilde, Hırvatistan'a dâhil olması; Hırvatistan sınırlarını ve topraklarını daha kolay savunmaya yardımcı olacaktı. Madalyanın diğer tarafına bakıldığında ise Hırvat ekonomisinin, BH'nin sahip olduğu doğal kaynaklar ve sanayi potansiyelinden yararlanacağı gerçeği ortadaydı. Tuđman'ın Darko Hudelist tarafından yazılan biyografisine bakıldığında; Tuđman'ı 1990-1995 yılları arasında Hırvatistan Cumhuriyeti'nde "temel siyasi pozisyonun üçüncü ve dördüncü çeyreğine yönlendirdiğini" görülebilir²³.

Hudelist'e göre, Tuđman her iki çeyrekte de aynı zamanda, BH'nin Hırvatistan'a ait olduğunu ve iki ülkenin Hırvatistan adı altında birleşmesi gerektiğini resmi olarak söyleyemeyeceğini fark etmiştir. Resmi düzeyde Tuđman, BH'nin toprak bütünlüğünü savunmuş ve yalnızca BH'deki Hırvat halkının bazı haklarının ihlal edildiğine dair uyarıda bulunmuştur. Öte yandan, gayri resmi düzeyde Tuđman, Hırvatistan'ın BH'ye, özellikle de Hırvatların yaşadığı bölgelere yayılmasını savunan dördüncü çeyreğe ait fikirlerini ifade etmiştir. BH ile ilişkilerinde, Franjo Tuđman, doğrudan müzakerelerden savaşa doğru gelişen bir kronolojide götürdü. Ancak, bu noktada, savaşı yalnızca son çözüm olarak kullandığını belirtmek önemlidir. Ek olarak, Franjo Tuđman, Avrupa sınırlarının değişmesinin, Tuđman'ın görüşmelerde zaman zaman vurguladığı gibi, o dönemde çok zor olacağını farkındaydı.

Tuđman'ın uluslararası hukuku kabul edilecek en üst merci olarak gördüğünün söylemek zordur. Bununla birlikte, askeri güç her zaman sadece son seçenek olarak kullanılmıştı. Ayrıca, her iki ülkenin kaçınılmaz olarak kendini içinde bulduğu savaş koşullarının belirmesinin ardından, savaşı, Bosna-Hersek'e yönelik nüfus

---

²³ Hudelist, Darko (2004) *Tuđman, biografija. Profil*. Zagreb, s. 679.

değişimi yolu için gerçekleştirmede kullanabileceğini de anladı. Üstelik Tudjman, Balkanlar'da gelişen bu yeni ortaklık ilişkilerinde iktidar dengesinin anahtar bir unsur olacağını biliyordu ve bu yüzden de Bosna-Hersek konusunda, Sırbistan ile Hırvatistan arasındaki askeri operasyonlar konusunda anlaşmaya varmaya çalıştı.

Sonuç

Franjo Tudjman 1990 yılında Hırvatistan devleti cumhurbaşkanı oldu. Hırvat halkını hayatının en çalkantılı dönemlerinden birinde ülkenin başındaydı ve ülkenin işgal edildiği savaş döneminde dış politikayı belirlemek ve uygulamak gibi zor bir görevi vardı. Bu çalışmada Bosna-Hersek ve Sırbistan ile ilişkilerinde yaptığı uygulamalarla dış politikasının analizi yapılmaya çalışıldı.

Franjo Tudjman'ın aslında tüm segmentler de son derece gerçekçi olduğu ve O'nun her hareketinin gerçekten kasıtlı ve iyi düşünülmüş olduğu tespiti yapılabilir. Edward Hallett Carr'ın belirttiği gibi, hedeflere ulaşmak için üç yol vardır ve onlar: ulaşma, askeri güç ve ekonomik güçtür. Ancak bu unsurlarla birlikte güçlü bir devlete sahip olunabilirdi. Franjo Tudjman'ın tüm politikalarını bu üç hedefle analiz edilebilir ve bunlar aracılığıyla açıklanabilir.

Ayrıca, Franjo Tudjman'ın eylemlerinde yasallık veya değer (*morality*) unsurunu vurgulamak da önemlidir. Franjo Tudjman hamle yaparken uluslararası hukuk ve postulatlar ölçüsünde ve tüm sorunları öncelikle ilk olarak müzakere yoluyla aşmaya çalışmıştı ancak bu sorunu çözmediğinde, silahlı kuvvetler başvurarak çözüm yolu aramıştır. Dış politika düzeyinde Franjo Tudjman, Bosna Hersek örneği, onun bu özelliklerini doğru şekilde bize gösterebilmektedir. Realizme sadık olması düşünüldüğünde, Franjo Tudjman'ın neden bu şekilde hareket ettiği en azından bir ölçüde açıklanabilir. Franjo Tudjman bu şekilde, çeşitli yabancı güçlerin Hırvatistan üzerindeki politikaları ve emellerini ki bazı farklı devlet ve toplulukların Hırvatistan üzerinde beklentileri vardı, boşa çıkartmayı başarabilmiştir denilebilir.

Sonuç olarak, Franjo Tuđman'ın politik düşünce anlamında gerçekçi olduğunu ve zaman zaman da *neorealist* politikaları izleyebildiğini söyleyebiliriz. Bu durum, onun dış politikada tutarlı ve gerçekçi olması üzerinden gözlenebilir.

Onun çizdiği yol, Böyle Hırvatistan'ı 20. yüzyıldan 21. yüzyılın başlarına taşıdı ve bugün onun çok saygı duyulan büyük bir politikacı ve büyük bir devlet adamı olarak hatırlanmasını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

CARR, E. H., *The Twenty Years Crisis 1919–1939*; Chapter 4, "The Harmony of Interests" , *An Introduction to Study International Relations*, New York: Palgrave.

DALAY, İsmail, *Neoklasik (Davranışsal) Yönetim Teorileri*;

<http://ismaildalay.blogspot.com/2013/11/neoklasik-davranssal-yonetim-teorileri.html>

EMMANUELLE BÉNICOURT BERNARD, Guerrier da je (2017), *Neoklasik İktisat Teorisi, La teoretišu ékonomiquenéo classiquna: Microéconomi da, macroeconomía et Theorie des jeux 1999. godine, 2004., 2008. Editions La Découverte Kontaktizdanja 2515 Reference serije 109 ISBN-13: 978-975-05-2235-2 Komunikaciona izdavaštvo A. Ş., İstanbul.*

HOBBS, Thomas, (1968). *Leviathan*, ed: C. B. Macpherson, London: Penguin Books.

HUDELIST, Darko (2004) *Tuđman, biografija. Profil.* Zagreb.

JOVIĆ, Dejan (2013) *Uvod u studijrealizma. U: Jović, Dejan (Ur) Teorije međunarodnih odnosa – Realizam. (Str. 15.-39.) Politička kultura.* Zagreb.

KRŽIĆ, Sandra (1990) *Kroz Konfederalizam do suverenosti Hrvatske. U: Mijatović, Anđelko (Ur) Hrvatska riječ svijetu. Razgovori sa stranim predstavnicima (Str. 67.-72.) Hrvatska sveučilišna naklada.* Zagreb.

MACHIAVELLI, Niccolo. (2000). Tövbye Çağrı ya da Ahlák Üstüne Söylev. Seçme Yazılar (çev. H. Köse). Ankara, Öteki Yayinevi.

MORGENTHAU, Hans J. "Six Principles of Political Realism," *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Fifth Edition, Revised, (New York: Alfred A. Knopf, 1978, pp. 4-15.

POTOČNIK, Peter (1990) Pozivamo sve društvene-političke čimbenike na suradnju za dobrobit hrvatskog anaroda. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatska riječ svijetu. Razgovori sa stranim predstavnicima* (Str. 73.-81.) Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

RAYMOND, Aron, *Peace and War: A Theory of International Relations* (Garden City, NY: Doubleday&Company, 1966), pp. 591-600, "From Macht politikto Power Politics".

SADKOVICH, James J. (2010). TUDJMAN, prva politička biografija. Grafički zavod Hrvatske. Zagreb.

SCHONFELDER, Bruno (2013). Utjecaj rata na gospodarstvo. U: Lukić, Reneo, Ramet, Sabrina P., Clewing, Conrad (Ur) *Hrvatska od osamostaljenja. Rat i politika, društvo I vanjski odnosi* (201.-219.) Golden marketing-tehnička knjiga. Zagreb.

STOHM, Carl Gustav (1993). Bosna i Hercegovina može živeti kao zajednica samo tri osnovna naroda. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatski da pomene svet. Intervju sa stranim predstavnicima* (stranica 259 - 266) Hrvatski Univerzitet Press, Zagreb.

TOMAŠEVIĆ, Silvio (1990). Hrvatska će biti suverena. U: Mijatović, Anđelko (Ur) *Hrvatska riječ svijetu. Razgovori sa stranim predstavnicima* (Str. 81.-82.) Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

THUCYDIDES, *The History of the Peloponnesian War*, Book II, Pericles' Funeral Oration.

TUDJMAN, Franjo (1969). *Velike ideje i mali narodi. Rasprave i ogledi*. Matica Hrvatska. Zagreb.

TUDJMAN, Franjo (1989). Bespuća povijesne zbiljnosti. Raspravo o povijesti i filozofiji zlosilja. Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb.

TUDJMAN, Franjo (1991). Godina prema punoj državnoj suverenosti. U: Mijatović, Anđelko (Ur) S vjerom u samostalnu Hrvatsku (Str. 131.-150.) Tiva-Tiskara Varaždin. Varaždin.

TUDJMAN, Franjo (1992). Prešli smo Rubikon zauvijek – postigli smo suverenu i samostalnu Hrvatsku. U: Mijatović, Anđelko (Ur) S vjerom u samostalnu Hrvatsku (Str. 177.-190.) Tiva-Tiskara Varaždin.

TUDJMAN, Franjo (1994). HDZ- jedinstven za Hrvatsku. U: Mijatović, Anđelko (Ur) S vjerom u samostalnu Hrvatsku (Str. 321.-338.) Tiva-Tiskara Varaždin.

TUDJMAN, Franjo (1994). Suverena je Hrvatska izvojevala svoje mjesto u svijetu. U: Mijatović, Anđelko (Ur) S vjerom u samostalnu Hrvatsku (Str. 385.-438.) Tiva-Tiskara Varaždin.

TUDJMAN, Franjo (1994). Washingtonski sporazum osigurava opstojnost hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini i strateške interese hrvatske države. U: Mijatović, Anđelko (Ur) S vjerom u samostalnu Hrvatsku (Str. 349.-354.) Tiva-Tiskara Varaždin.

TURAN S. - ÖZKURAL K. N. (2015). *Uluslararası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar*, Dora, Bursa.

WALTZ, K. (1979). *Theory of International Politics*, London, McGraw Hill.

WALTZ, K. (2000). 'Structural Realism After the Cold War', *International Security*, Vol 25, pp. 5-41.